

Om de båda bildningsliniernas förening vid elemen tarläroverken.

Hult, Hans Ferdinand,

78 Eca. Br. Allm.lärov.

National Library
of Sweden

HULT, Hans Erik

Olbers.
Halmstads
Boktryckeriet
Borl

Om de båda bildningsliniernas förening
vid elementarläroverken.

Bihang till Pedagogisk Tidskrift
(2:a häftet 1873),

utgifven af

H. F. Hult,

Rektor vid Halmstads högre
elem-lärov.

och E. G. F. Olbers,

Rektor vid Kgl. Lärarinne-
Seminarium.

HALMSTAD,

F. D. GERNANDTSKA BOKTRYCKERIET,
1873.

J. R. N. 1903

Om de båda bildningsministeras förordning
vid elementarläroverken.

Utgivning af Föreläsningar af H. F. Hult
1873.

H. F. Hult och E. G. E. Öfers

Utgivning af Föreläsningar af H. F. Hult
1873.

H. F. HULT

Utgivning af Föreläsningar af H. F. Hult
1873.

Kungl. biblioteket

0 0000 000085867

Om de båda bildningsliniernas förening vid elementarläroverken.

Den senast nedsatta skolkomitén har i sitt betänkande sid. 108 tillkännagifvit, att, då de bägge bildningsliniernas förening, åtminstone tills vidare, torde i vårt land få betraktas såsom en ekonomisk nödvändighet, komitén icke velat inlåta sig på framställningen af de läroplaner, den ansåge *bäst* motsvara den klassiska och reala bildningsliniens ändamål, tänkta såsom sjelfständiga och från hvarandra skilda läroverk, utan i stället söka först besvara frågorna, om och till hvilken utsträckning en förening af de bägge bildningslinierna utan någon större olägenhet för någondera låter sig genomföras för att derpå grunda sitt förslag till liniernas ändamålsenligaste anordning. Af förestående tillkännagifvande framgår sålunda, att komiterade, hvilkas förslag i denna punkt, under förutsättning af oöfvervinneliga ekonomiska hinder för anordnande af en på två linier fullständigt skild undervisning, måste erkännas vittna om en lika stor omtänksamhet och rättvisa i tillgodoseendet af de särskilda samhällsklassernas anspråk, som klar och ädel uppfattning af samhällets bildningsbehof, likväl ansett, att den för hvardera bildningslinien *bästa* anordning af undervisningen först genom dessas fullständiga åtskiljande kan ernås. En af reservanterna inom komitén

uttalar ock den åsigt, att skolreformen hvarken kan eller bör stanna förr, än fullständiga offentliga läroverk äro egnade uteslutande åt den reala bildningen, och antyder såsom en lämplig öfvergång till bildningsliniernas fullständiga åtskiljande den åtgärden, "att i de städer, som hafva eller erhålla två fullständiga läroverk, det ena egnas uteslutande åt den klassiska linien, det andra åt den reala, med de ändringar i hvarderas undervisningsplan, som befinnas önskvärda och *endast på detta sätt* *) blifva möjliga". Hr Ekklesiastikministern, som i vissa afseenden hyser betänkligheter mot bildningsliniernas åtskiljande, yttrar dock i bilaga till Kongl. Maj:ts proposition till riksdagen angående elementarläroverken sid. 45—46 följande: "det ofta berörda fullständiga åtskiljandet af båda bildningslinierna redan från den tidigaste elementarundervisningen har onekligen åtskilligt, som talar till sin fördel, åtminstone från *undervisningens* synpunkt betraktadt, enär denna utan *alla* medgifter och uppoffringar till förmån för mera främmande syften *derigenom* finge och kunde anordnas och meddelas *just så*, som de olika liniernas skilda mål, *hvar för sig*, det fordrade".

Samma åsigt, att den för undervisningen ändamålsenligaste anordning af läroverken förutsätter de båda bildningsliniernas åtskiljande, omfattas numera utan tvivel af många, ja, kanske af de flesta, som något fullständigare gjort sig reda för hvad till samhällets bildning och ungdomens undervisning hör. Och till och med de, som ännu af vissa skäl yrka på liniernas förening, synas icke längre kunna tillfredsställas eller låta sig nöja med de anordningar för undervisningen, hvilka af nämnda för-

*) Kursiveringarne äro gjorda af artikelförfattaren.

ening föranledas. Då nu undervisningen noga taget är, om icke läroverkens enda uppgift, så dock det enda medel, hvarigenom de kunna lösa sin uppgift, och på ungdomens uppfostran utöfva någon väsentlig inflytelse, torde starka skäl förefinnas till betänksamhet, innan man vidtager någon förändring af läroverken i annat syfte än det nämnda, åtminstone innan, genom en fullständig pröfning af de hinder, som anses möta en förändring i sådant syfte, dessas vikt och betydelse blifvit fullständigt ådagalagd. Säsom bidrag till en sådan pröfning har jag i det följande velat fästa uppmärksamheten på några omständigheter, hvilka dervid synas förtjena att tagas i betraktande. Och då det ibland de skäl, som emot bildningsliniernas åtskiljande vanligast anföras, är tvänne, hvilka framför andra anses ega en så godt som afgörande betydelse, det ena rörande de dermed förenade kostnaderna, det andra angående tiden för lärjungarnes val mellan de skilda linierna, är det ock några antydningar rörande dessa skäls giltighet, hvilka denna artikel företrädesvis åsyftar att meddela.

Hvad det först nämnda skälet angår, är det naturligt, att, sedan komiterade förklarar bildningsliniernas sammanhållande kunna för vårt land betraktas såsom en ekonomisk nödvändighet, och sedan hr Ecklesiastikministern tillkännagifvit, att deras åtskiljande försvåras, om icke omöjliggöres genom de stora kostnader, som deraf skulle förorsakas, allmänheten skall om dessa kostnaders belopp göra sig de största föreställningar. Ehuru afskräckande det efter förut nämnda tillkännagifvanden kan vara att inlåta sig ens på ett försök till beräkning af detta belopp, så mycket mera, som en sådan beräkning, för att blifva noggrann, förutsätter ett vida fullständigare statistiskt

material, än som står mig till buds, har jag dock velat göra ett approximativt öfverslag af detta belopp; och, då jag dervid trott mig finna anledning att antaga, det förutnämnda anordning af undervisningen skulle, i förening med åtskilliga dels af komiterade, dels af regeringen föreslagna och synnerligen ändamålsenliga förändringar, utan stor uppoffring kunna vidtagas, har jag ej tvekat att här meddela äfven resultatet deraf.

Det finnes två sätt, på hvilka den i fråga satta, af vederbörande auktoriteter såsom den för undervisningen bästa erkända, anordningen kan vinnas. Den enklaste men kostsammaste åtgärden vore att med vidtagande af ofvan nämnda förändringar vid samtliga eller åtminstone största delen af de nuvarande läroverken bibehålla tvänne linier i de fem lägre klasserna, ehuru med skild undervisning från och med första klassen. Under förutsättning att, enligt komiterades och regeringens förslag, ett maximiantal af lärjungar för klass bestämmes, och derigenom en jämnare fördelning af såväl lärare som lärjungar på de skilda läroverken kan åstadkommas; att, enligt hr Ecklesiastikministerns förslag, de reala öfverklasserna, högst tre till antalet, hänvisas till blott sju läroverk; att undervisningstimmarne, också enligt hr Ecklesiastikministerns förslag, inskränkas till 24 för första klassen, 28 för andra och tredje samt 30 för de öfriga; att vidare tjänstgöringen för rektorer vid högre elementarläroverk beräknas till 14 timmar, vid fem- och treklassiga till 20 och 24, lektorers till högst 20, adjunkters till 24 à 28 och med afräkning af undervisningstimmarne i teckning och välskrifning, hvilka af öfningslärare kunna öfvertagas, skulle, enligt hvad af bifogade tabell A och B synes, hela förändringen, tillämpad vid tre-

fem- och fullständiga läroverk till det antal deraf, som nu finnes, och blott med tillägg af reala öfverklasser vid 2 läroverk, nämligen i Stockholm och Sundsvall (se tabellen A B) ådraga statskassan en ökad utgift af omkring 123,500 Rdr. Kan man med skäl anse denna uppoffring vara så stor, att dess undvikande är att för vårt land betrakta såsom en nödvändighet, då måste den naturligtvis undvikas. Kan hon åter bäras, och kanske bäras med lätthet, då torde man hvarken böra eller vilja undandraga sig henne, vid fråga om en så stor framtids sak, som ungdomens undervisning. Men, som sagdt, finnes en annan utväg, enligt hvilken förändringen synes kunna vidtagas utan nämnvärd ekonomisk uppoffring för staten, hvilken utväg alltså, äfven om han i åtskilliga afseenden kan anses hafva sina betänkligheter, icke utan pröfning bör förkastas.

Till stöd för sitt förslag att skilja undervisningen på de båda linierna inom läroverkens högre klasser anför hr Ecklesiastikministern i förut nämnda bil. sid. 48 följande ord: "skall den reala linien, om också framgent mindre besökt än den klassiska, kunna blifva skött med samma allvar och framgång, som denna, så måste den blifva tillförsäkrad en lika god undervisning; och en sådan anser jag ej kunna med säkerhet åstadkommas med mindre den blifver skild från undervisningen på den klassiska linien och skött af egna lärare, hvilka med ett lefvande intresse för den reala bildningens betydelse och utveckling nitälska för denna linies höjande". Såsom skäl för i fråga varande realklassers indragning vid större delen af de högre läroverken åberopas derefter det ringa lärjungeantalet inom desamma och misshushållningen uti att vid sådant förhållande splittra lärarekrafterna på många läroverk. Och till närmare belysning af dessa omstän-

digheter meddelas på sid. 52—54 de viktigaste upplysningar. Allt detta eger, med afseende på undervisningen, samma betydelse vid anordnandet af de fem lägre klasserna. Ty för det första är det naturligt att, såvida icke den klassiska linien skall på detta stadium af skolan uppoffras för den reala, utan få behålla sin hittills åtnjutna ställning, den enda säkert verkande åtgärd för den senares höjande är att gifva henne en af den förra oberoende ställning och förse henne med egna lärare, hvilka med ett lefvande intresse för den reala bildningens betydelse också nitälska för hennes utveckling. För det andra är klart att äfven på detta stadium det är en misshushållning att, om endera linien vid vissa läroverk finnes i allmänhet fåtaligt besökt, för detta fåtals skull splittra krafter, som, behörigen samlade, kunna bereda stort gagn åt många. Af detta senare skäl synes också, vid betraktande af lärjungeantalet inom de särskilda läroverkens lägre klasser, bibehållandet af två linier vid alla dessa vara en allt för stor misshushållning. Sistlidne hösttermin utgjorde hela lärjungeantalet inom klasserna II—V af 21 femklassiga och 29 fullständiga läroverk 6,505, alltså $130 \frac{1}{10}$ lärjungar vid hvarje af 50 läroverk, och, $16 \frac{1}{4}$ i hvarje af åtta klasser, följaktligen icke hälften af det antal, som enligt hr Ecklesiastikministerns beräkning kan med fördel i klass undervisas. Samma termin utgjorde lärjungarnes antal i klasserna II—III vid 15*) treklassiga läroverk 465, alltså 31 vid hvarje och $7 \frac{3}{4}$ i hvardera af fyra klasser, följaktligen omkring $\frac{1}{5}$ af det vederbörliga antalet. Vid sådan hushållning med de åt läroverken anslagna medlen är ej skäl att mycket klaga öfver

*) Det treklassiga läroverket i Göteborg är ej taget i beräkning.

undervisningens otillfredsställande resultat, och allra minst berättigadt är det att göra läroverken och deras närmaste målsmän för dessa resultat ansvarige. Deremot böra sådana siffror, framför något annat, tala vid fråga om afhjelpande af det obestånd, i hvilket läroverken anses hafva kommit. Betraktas saken således ur undervisningens och ekonomiens synpunkt, så torde det endast kunna blifva fråga om *antalet* af de läroverk, vid hvilka endera linien bör, äfven i de nedre klasserna, indragas.

Genom en sådan indragning vid t. ex. 12 fullständiga, 10 femklassiga och 6 treklassiga läroverk hvilka alla med afseende på dels deras ringa antal lärjungar, dels deras belägenhet i förhållande till andra läroverk, lämpligen kunna anordnas med enkel bildningslinje, skall (se tabellen C) icke mindre än omkring 118,000 Rdr inbesparas, hvarigenom den ökade utgiften för den anordning af läroverken, hvilken komiterade och regeringen, många andra att förtiga, anse vara, med afseende på undervisningen, den bästa, sjunker till omkring 5,500 Rdr. Vid sådant förhållande torde icke vårt lands fattigdom räcka till för att omöjliggöra nämnda reform. Äfven denna summa kan dessutom minskas genom ytterligare inskränkning i undervisningstimmarne m. fl. åtgärder, som torde befinnas kunna utan skada vidtagas. Men förutsatt att ofvanstående öfverslag af de kostnader, som reformen skulle medföra, approximativt angifver dessas belopp, och att sålunda det ekonomiska hindret mot reformens införande icke skulle befinnas ega den betydighet, som man trott, finnas andra omständigheter, som emot densamma, sedd ur andra synpunkter än undervisningens och ekonomiens, bruka anföras. Och jag öfvergår nu till att i korthet taga dessa i betraktande.

Redan den nu varande anordningen af läroverken, enligt hvilken bildningslinierna åtskiljas vid början af andra skolåret, anses af många just i detta afseende olämplig, alldenstund det för lärjungarnes framtid så viktiga valet mellan de olika bildningsarterna måste göras, förr än lärjungarnes anlag kunnat inom skolan vederbörligen pröfvas. Det har därför förklarats önskvärdt, och ett förslag i sådant syfte har ock nyligen framstälts, att undervisningen måtte så anordnas, att genom bildningsliniernas senare åtskiljande också tiden för nämnda val må blifva framskjuten. Det är därför sannolikt, att ett förslag i motsatt syfte skall, betraktadt ur denna synpunkt, möta motstånd, och är det alltså af vikt att undersöka betydelsen af de skäl, som i detta hänseende kunna emot detsamma anföras.

Äro förhållandena verkligen sådana, att det i allmänhet kan med skäl påstås vara i väsentlig mon svårare att vid skolålderns början, d. v. s. vid lärjungens 9:de eller 10:de år — många inträda i skolan senare — bedöna, hvilken bildningslinie han, med afseende på sina anlag, bör välja, än vid hans 12:te eller 13:de år, och kan skadan af misstag vid ifrågavarande val genom tre års uppskof dermed så allmänt förekommas, att fördelen af detta uppskof kan för det hela blifva större, än den fördel, hvilken genom en från början sjelfständig undervisning på hvardera bildningslinien måste vinnas; finnes det vidare någon säkerhet för att föräldrar, målsmän och lärjungar skola med den samvetsgranna omsorg, som vederbör, begagna det tillfälle, som man på undervisningens bekostnad vill gifva dem, att lägga anlagen till grund för val af bildningslinie, och är det slutligen säkert, att vederbörande föräldrar, målsmän och lärjungar

kunna till eget och allmänt bästa begagna sig af ofvannämnda tillfälle, då är helt visst bestämmandet af tidpunkten för val af bildningslinie vid undervisningens anordning en hufvudfråga, af hvars besvarande antagligheten af hvarje förslag till läroverkens organisation måste göras beroende.

Är det deremot förhållandet, att hos det stora flertalet af lärjungar redan före tiden för inträde i de offentliga läroverken arten af deras intellektuella anlag brukar röja sig åtminstone så mycket, att man vid nämnda tid i vanliga fall eger i detta afseende tillräcklig ledning för att, utan synnerlig fara för misstag, kunna göra bemälda val, och är det så, att de lärjungar, som vid meranämnda tid gifva anledning till någon betänkligare ovissheit om deras anlag, i de allra flesta fall antingen äro sådane, hvilkas särskilda anlag så sent utvecklas, att, med afseende på dessas bedömande, föga eller intet vinnes genom 2 å 3 års uppskof, eller ock sådane, hvilka utan skada för sig sjelfva eller staten kunna beträda hvilken bildningslinie som helst; har erfarenheten vidare visat, att det finnes andra omständigheter, som mera än lärjungarnes anlag, och till och med i trots af dessa vanligen bestämma ifrågavarande val; och förutsätter slutligen förmågan att rätt bedöma lärjungarnes anlag en erfarenhet och egenskaper i öfrigt, hvilka endast hos ett fåtal af föräldrar och målsmän och knappast hos några lärjungar i den tidigare skolåldern kunna påräknas, då är bestämmandet af tiden för val af bildningslinie en underordnad fråga, som på anordningen af läroverken icke kan eller får utöfva något inflytande. Jag betviflar icke att en och hvar, som fördomsfritt *vill* taga dessa omständigheter i skärskådande och se dem sådane de äro, ovill-

korligen skall finna, att fördelarne af bildningsliniernas längre utsträckta förening, med afseende på det senare inträdande valet mellan desamma, i verkligheten ega vida mindre att betyda än i inbillningen. Det torde nämligen för det första sällan inträffa, att för ett sundt och oförvilladt omdöme ett nio- eller tioårigt barns egendomliga anlag kunna vara så fördolda, att i följd deraf det val af undervisning, som åt barnet vid denna ålder bestämmes, kan, om undervisningen i sitt slag är god, lända barnet eller samhället till nämnvärd skada. Der ett sådant misstag visar sig, der är ock en öfvergång till annan linie lätt, i samma mon som anlagen densamma påkalla. — Det torde vidare lika sällan inträffa, att vederbörande, oberoende af förut fattade meningar om den lefnadsställnings behag och fördelar, som för dem synes mest lockande, på grund af anlag välja den bildningslinies undervisning, som till en annan lefnadsställning leder, förr än de åtminstone hafva pröfvat sina krafter på den linie, dit de af nyss antydda främmande skäl sträfva, men med hvilken de, enligt sina anlag, måhända hvarken till egen eller samhällets sanna fördel hafva något att beställa. — Det torde slutligen åtminstone icke vara flertalet af föräldrar, målsmän eller lärjungar beskärtdt, att med den säkerhet ens *kunna* bedöma anlagen i deras förhållande till de särskilda bildningsarterna, att samhället deri eger någon börgen för att den förlust, det äfventyrar genom en i sig sjelf sämre anordning af undervisningen, skall blifva godtgjord derigenom att flertalet medborgare skall af denna undervisning erhålla just den del, som är för utvecklingen af hans anlag bäst passande. Att icke i något af dessa afseenden större trygghet kan vinnas, äfven om tiden för detta val sättes senare än enligt nu gäl-

lande skolordning, derom kan Nya Elementarskolan lemna ett på mångårig erfarenhet grundadt intyg. Valet af bildningslinie inträder der i 5:te klassen, som, om jag ej misstager mig, motsvarar nedre 6:te klassen vid de öfriga läroverken; men icke ens ett sådant förhållande torde, åtminstone så vidt det visat sig, kunnat vid valets bestämmande tillvinna anlagen större rätt, eller undanröjja svårigheterna att dem bedöma. Derföre har det också vid detta läroverk, likasom vid andra, varit endast ett fåtal lärjungar, som, då tiden för valet varit inne, velat eller kunnat fatta sitt afgörande beslut förr, än de åtminstone i nämnda klass kortare eller längre tid pröfvat sina krafter på latinlinien. Den enda anordning af läroverken, som kan vara egnad att för dem, som det behöfva, underlätta valet mellan de olika bildningslinierna, torde just vara en sådan, genom hvilken hvardera linien kommer i tillfälle att fritt utveckla sig efter sin natur. I sådant fall skall det nämligen för hvar och en blifva lättare att bedöma, till förvärfvande af hvilken bildningsart han är af sina anlag hänvisad. Under alla dessa omständigheter kan icke det nu anförda skälet för bildningsliniernas förening tillerkännas den ringaste giltighet, utan måste det till och med, såsom sättande det enskilda intresset öfver det allmänna bästa, förklaras innebära en fordran, stridande mot all samhällsordning.

Såsom ett annat skäl emot bildningsliniernas tidiga åtskiljande har hr Ecklesiastikministern i förut nämnda bilaga sid. 46 anmärkt, att för dem, som efter några års skolgång afbryta sina studier, den läsordning visserligen icke är den fördelaktigaste, som är uppställd med afseende på ett bestämdt och aflägsset slutmål, och som alltså från början gynnar endera liniens hufvudämnen på de

öfrigas bekostnad. Om denna anmärkning, hvars rättighet i och för sig icke lär kunna bestridas, sammanställas med ett yttrande å samma bilagas sid. 26, nämligen att det med afseende *endast* å elementarundervisningens yttersta och högsta mål, d. v. s. å det som för de fortsatta studierna är det fördelaktigaste, tvifvelsutan icke vore välbetänkt att fördröja latinets inträde bland läroämnena, hvilken åsigtis rättighet icke heller kan bestridas, och slutligen med hvad som på sid. 25 blifvit sagdt, beträffande de af komiterade föreslagna lägre bildningsanstalterna, det frågan om sådana bildningsanstalter, ej eger väsentligt sammanhang med frågan om elementarläroverkens anordning, så måste man icke litet förvånas öfver att bemälda anmärkning användes *emot* bildningsliniernas åtskiljande, eller m. a. o. såsom skäl *för* en sammanblandning af frågor, hvilka sägas med hvarandra "icke ega väsentligt sammanhang". Man skulle väl efter förut nämnda yttranden följdriktigt hafva väntat ett förslag i rakt motsatt syfte, nämligen till åtskiljande af sådant, som, då det icke med hvart annat eger väsentligt sammanhang, det icke heller kan vara välbetänkt att söka förena: kort sagdt, ett förslag till undervisningens anordning på två skilda linier: den ena för *studier som skola fortsättas*, den andra för *studier som skola afbrytas*. Så hafva ock komiterade förfarit. De hafva visserligen måst i ett sammanhang behandla dessa frågor, alldenstund desamma genom lagstiftningen af 1849 blifvit sammanblandade, men genom denna behandling hafva nämnda frågor blifvit skilda och hvardera erhållit sitt svar. Det nu anförda skälet *emot* bildningsliniernas åtskiljande synes alltså i allo tala *för* en sådan åtgärd.

Slutligen har för de båda bildningsliniernas sammanhållning ett skäl anförts, hvars betydelse komiterade visserligen icke förneka, ehuru de anse det, i följd af åtskilliga andra förhållanden vid våra elementarläroverk, icke påkalla ett synnerligt afseende, men hvilket i mera nämnda bilaga till Kongl. M:ts proposition framhålles såsom viktigare än något annat skäl, vare sig ekonomiskt eller pedagogiskt. Det heter nämligen sid. 46: "Den klyfta, som ännu skiljer arbetarena på det teoretiska och praktiska — kanske rättare på det humanistiska och reala — området från hvarandra, och som ofta föranleder ömsesidigt lika obilliga, som ogrundade omdömen om fullt berättigade intressen och verksamheter, skulle genom en fullständig skild uppfostran vid skolan visserligen icke minska, utan helt visst vidgas till föga fromma för samhällsutvecklingen, medan deremot samfälda bemödanden och gemensamma syften, iakttagna och öfvade under den ålder, som är mest mottaglig för varaktiga intryck, icke skola förfela att i sin tid på den borgerliga sammanlifnaden och den allmänna samfundsandan öfva ett välgörande inflytande". Den sanning, som dessa ord kunna innehålla, förmår dock ej upphäfva sanningen deraf, att det väsentliga och således första villkoret för en sund social utveckling är en djup och sann bildning, och att det för främjandet af en sådan bildning är af omätlig vikt att tillse, det ungdomen i den ålder, som är mest mottaglig för varaktiga intryck, också från sin första skolgång får genom skolans hela anordning och inrättning emottaga outplånliga intryck af bildningens helgd, såsom sådan, gent emot det enskilda godtycket. Sådana barndoms intryck skola kraftigare och säkrare än några konstlade medel verka till utveckling af de dygder, utan hvilka den bor-

gerliga sammanlefnaden och den allmänna samfundsandan, kanske förr än man tror, skall vara af nutidens samhällsteorier förskämd. Det är också att hoppas såsom en följd af den lyftning, hvilken åt undervisningen skulle gifvas genom bildningsliniernas frigörande från hvarandra, det arbetarena på de olika verksamhetsområdena, med större duglighet å ömse sidor och med en djupare grundad aktning för bildning, såsom sådan, också under den ömsesidiga beröringen i lifvet lättare skola förstå att erkänna och värdera hvarandra. Det sist anförda skälet för bildningsliniernas sammanhållning torde således icke i verkligheten förtjena mycket afseende.

Men än mera stridande mot allmänhetens föreställningar om vilken för en god anordning af de allmänna läroverken torde det förslag synas vara, enligt hvilket endera bildningslinien skulle vid vissa läroverk äfven i de lägre klasserna indragas. Under förutsättning att det vore möjligt att, utan någon ny uppoffring af något slag, vid alla våra elementarläroverk åstadkomma en verkligt god undervisning, förtjente visserligen icke förbemälda förslag att tagas i betraktande. Men då en sådan möjlighet icke förefinnes, gäller det att pröfva och mot hvarandra väga uppoffringar och fördelar. Den nu gällande skolordningen anses gifva grundad anledning till missnöje, särskildt med afseende på undervisningens resultat. Komiterades förslag till förbättring i detta afseende anses medföra en för realiniens lärjungar för stor uppoffring af tid och kraft, i förhållande till den speciella nytta de kunna draga af vissa enligt bemälda förslag för dem obligatoriska studier. Regeringens förslag att, till förekommande af en sådan uppoffring å realisternas sida, uppskjuta dessa studier till ett senare stadium af skolan anses, alldenstund dessa stu-

dier just äro de väsentligaste för grundläggningen af den bildning, för hvilken latinliniens undervisning är afsedd, skola medföra uppoffringar af den betänkliga art, att hela vårt folks kultur derigenom skall komma i fara att sjunka, utan att likväl den närmast åsyftade vinsten för realisterna dermed kan ernås. Den här ifrågasatta åtgärden innebär enligt komiterades, regeringens och många andras samstämmiga åsigt den bästa och säkraste borgen, med afseende på undervisningens högsta och yttersta mål, men äfven han fordrar en uppoffring. Den förmonen att under de första skolåren få vistas i hemmet eller åtminstone i större närhet af hemmet skall nämligen genom denna åtgärd åtskilliga lärjungar beröfvas, så framt de icke vilja, oberoende af sina anlag, begagna sig af undervisning på den bildningslinie, som å deras ort finnes. Utan att vilja underskatta det kända i denna uppoffring, tänkt i och för sig, synas dock de fördelar, som genom henne kunna ernås, vara så stora, att hon icke utan pröfning bör afslås. Vid betraktande af det synnerliga afseende, som nu fästes vid det stora flertalets intressen, synes det icke vara olämpligt att först tillse huru många ungefär, som af ifrågavarande uppoffring skulle drabbas. Enligt beräkning, grundad på uppgifter öfver lärjungeantalet sistlidne hösttermin, skulle, om endera bildningslinien vid det ofvan förslagsvis angifna antalet af läroverk indrages, med afräkning af lärjungarne vid de 4 femklassiga läroverken i Stockholm och det femklassiga i Göteborg, sammanlagdt omkring 485 lärjungar derigenom få anledning att söka undervisning vid andra läroverk än de, vid hvilka de den då åtnjöto. Då med temligen stor sannolikhet kan antagas, att åtskilliga bland dessa lärjungar, såsom hafvande sina hem på lan-

det, redan då voro skilda från hemmen, att andra ibland dem, oberoende af sina anlag, af blott tillfälliga omständigheter kommit att tillhöra den bildningslinie, på hvilken de voro upptagne, att andra åter, måhända af skäl, till hvilka jag strax skall återkomma, sökt annat läroverk än det dem närmaste, torde antalet af dem, som genom anordningen blefve nödsakade att lemna sina hem, kunna beräknas betydligt lägre. För den uppoffring, hvilken desse enskilde finge underkasta sig, skulle emellertid icke blott det stora flertalet, utan äfven de sjelfve, således alla, göra en medgifvet säker vinst i afseende på undervisningens beskaffenhet. Att denna vinst af föräldrar och målsmän icke skattas lågt, det kan man finna af en tabell, meddelad i ofta nämnda bilaga till Kongl. M:ts proposition sid. 44, enligt hvilken det äfven efter nu varande förhållanden under sistlidne hösttermin varit 11 fullständiga läroverk, hvilka, sannolikt på grund af det större förtroende de i ett eller annat afseende åtnjutit, fått emottaga lärjungar från andra fullständiga läroverks områden till ett sammanlagdt antal af icke mindre än 1,083. Förutsatt alltså att undervisningen genom den i frågavarande åtgärden komme att öfverallt förbättras, skulle antalet af dem, som behöfde, för vinnande af en bättre undervisning, söka aflägsnare läroverk, blifva vida mindre än det nu är. Dessutom, då såväl komiterade som regeringen, oafsedt liniernas skiljande, förklarar det blifva för undervisningens behöriga anordning nödvändigt att bestämma ett maximiantal af lärjungar för klass, och följacktligen i de flesta fall äfven för hvarje särskildt läroverk, är härigenom den princip officiellt uttalad, att det ej är tillbörligt att emot statens och undervisningens bästa låta enskildes önskningar eller anspråk gälla. Och emot

statens och läroverkens bästa stridande är det onekligen att låta den förre få utan motsvarande gagn vidkännas de betydliga kostnader och de senare de kända olägenheter, som äro oskiljaktige från bibehållandet af dubbla bildningslinier vid alla läroverk. (Jfr. bil. t. K. M:ts prop. sid. 43.)

Men oafsedt den ersättning i afseende på undervisningen, som skulle beredas de lärjungar, hvilka i följd af ifrågavarande anordning nödgades lemna sina hem, är det en annan högst väsentlig fördel, som utan tvifvel skulle komma dem och de läroverk till del, hvilka blefve befriade från ena bildningslinien. Det har ofta klagats deröfver, att realliniens lärjungar, jämförda med latinliniens, visa en stor underlägsenhet i utveckling och kunskaper. Många anledningar härtill hafva anförts, utan tvifvel alla i mera eller mindre mon grundade. Men det finnes en anledning, hvilken, om än mindre i ögonen fallande, dock, såsom verkande icke blott på undervisningen utan än mera på disciplinen, förtjenar det största afseendet. Att den offentliga undervisningen, äfven under jämförelsevis ogynsammare omständigheter i det hela utöfvar på ungdomen en mäktigare inflytelse och derföre eger ett väsentligt företräde framför all enskild undervisning, detta är en lika gammal, som obestriddigen riktig erfarenhet. Orsaken till ett sådant förhållande kan icke gerna vara att söka i något annat, än i sjelfva den grundstämning, som det offentliga läroverket, såsom sådant, till skilnad från det enskilda, hos sina lärjungar framkallar och underhåller. Det är statens lag, som der gifver lärjungen rättigheter och ålägger honom förpligtelser, mot hvilka enskildes tycken och meningar intet gälla, och känslan häraf, om än

omedveten, underlåter ej att på hela hans förhållande och utveckling utöfva sin upplyftande inflytelse. Vid den enskilda undervisningen råder ett motsatt förhållande. Om än omärkligt, spelar det enskilda tycket här en ofta högst betydande rol, och lärjungen undgår icke den förlamande känslan af konsiderationernas uttänjbarhet. Det offentliga läroverkets upphöjdhet, såsom en statsinstitution, öfver enskilda undantagsförhållanden och hugskott måste af lärjungen kännas så mycket djupare, och denna känsla måste så mycket mäktigare på honom verka, ju mindre han finner sig kunna på läroverkets arbetsordning utöfva någon inflytelse. Men en sådan inflytelse ser han sig dock kunna utöfva, då han kan ålägga läroverkets styrelse att för hans skull, - och efter som det faller honom in, bilda eller indraga den ena klassen efter den andra, hvilken, om *han* icke funnes, icke behöfde ingå i läroplanen. En anordning, genom hvilken den fasta hållning, som anstår statens läroverk, så försvagas, anser jag icke blott i allmänhet skadlig, utan särskildt såsom första anledningen till realliniens förfall. På olika lärjungar kan denna anordning verka olika. Men en icke ovanlig följd deraf torde, enligt erfarenheten, vara den, att hos lärjungarne, tidigare än vederbör, uppstår en känsla af befogenhet att döma öfver sådana ting, som om sina anlag och de särskilda bildningsmedlens särskilda betydelse för lifvet. En sådan känsla trifves icke väl eller länge tillsammans med den *pudor*, som anstår ungdomen, och som kanske är ett bland *hans* säkraste skydd i frestelsernas ögonblick, och särskildt den bästa driffjedern vid fullgörandet af hvad läroverket honom ålägger. Men en gång väckt låter icke denna känsla så lätt tysta sig. Hon vinner dessutom styrka genom förbund med andra beslägtade känslor, såsom t. ex. med känslan af maklig-

hetens behag, och beslutet att inträda på en bildningslinje, der åtminstone några bland de svårigheter och försakelser kunna undvikas, hvilka på latinlinjen "onödigtvis" erfordras, ligger nära till hands. Då staten sedan 1849, alltså i ett fjerdedels sekel, så godt som auktoriserat en sådan förtidig myndighet hos ungdomen, vore det mycket begärddt att *patria potestas* skulle i hemmen göra sig emot densamma gällande. Derföre blifver en i sig befogad betygsnedsättning eller strängare tillrättavising af en lärare på ena linjen ofta nog tillräcklig anledning för att hos lärjungen framkalla beslutet att öfvergå till den andra; och detta beslut är så mycket lättare utfördt, då andra linjen befinner sig i nästa rum. Att ett sådant förhållande måste på skoltukten i dess helhet verka slappande är naturligt. Tydligast måste dock verkningarne deraf framträda på den bildningslinje, der de flesta öfverlöparne hamna. Jag vill visst icke påstå att reallinjen af endast sådane lärjungar rekryteras; men det erfordras icke heller många med ofvan antydda egenskaper i hvarje klass, för att andan inom densamma skall blifva skämd. Den som har någon kännedom om förhållandena vid läroverken, lär icke kunna förneka, att realliniens lärjungar terminligen få göra den för deras egen själfkänsla nedslående erfarenheten, hurusom det mestadels är af mindre väl artade kamrater från latinlinjen, som deras glesa leder förstärkas. Funnes nu icke vid de ifrågasatta läroverken två linier, så vore visserligen den olägenheten för hand, att föräldrar stundom vore nödsakade antingen att till aflägsnare läroverk bortsända sina barn, eller ock att, utan afseende på dessas anlag, låta dem begagna undervisning på den bildningslinje, som funnes att på platsen tillgå. Hvilket försvinnande fåtal af lärjungar, som häraf skulle drabbas, har jag förut sökt

visa. Den invändningen, att en och annan derigenom skulle föras in på en bildningslinie, hvars undervisning icke för hans framtida verksamhet vore den lämpligaste, kan icke gälla i en tid, då flertalets intressen, om än inbillade, vid undervisningens anordnande tillerkännes ett större afseende, derföre att de af flertalet omfattas, än fåtalets, hvilka dock syfta till elementarbildningens högsta och yttersta mål: här är nämligen fråga om allas sanna intresse gent emot någras inbillade. Då sålunda en indragning af den ena bildningslinien vid några läroverk icke blott ur undervisningens synpunkt måste medföra det största gagn för alla, utan äfven, med afseende på skolutukten, vid de läroverk, der indragningen komme att ske, skulle blifva till stor nytta, böra icke ens de, som af en sådan indragning skola få röna någon olägenhet, emot sina barns och det helas välförstådda intresse vilja motverka densamma.

För att nu i korthet sammanfatta innehållet af denna uppsats, har jag utgått från den af komiterade och af regeringen erkända och uttalade åsigt, att den för undervisningens anordning, med afseende på de skilda mål, till hvilka hon på hvardera bildningslinien syftar, bästa och säkraste åtgärd är de båda bildningsliniernas åtskiljande, från undervisningens början. Att de ekonomiska hinder, på grund af hvilka komiterade och hr Ecklesiastikministern förklarar samma åtgärd vara så godt som utförbar, i verkligheten torde förtjena ett högst ringa afseende, om man med bildningsliniernas åtskiljande vill förena vissa andra åtgärder, hvilka till undervisningens höjande blifvit dels af komiterade, dels af regeringen föreslagna och synnerligen förordade, detta har jag, så vidt tillgängligt material för beräkning af hithörande förhållanden gjordt det möjligt, sökt ådagalägga, i det jag visat

1) att bildningsliniernas fullständiga åtskiljande från och med första klassen vid treklassiga, femklassiga och fullständiga läroverk, till det antal deraf, som nu finnes, i förening med vidtagande af vissa andra mindre förändringar visserligen skall för statskassan medföra utöfver nu varande utgiftsstat en kostnad af omkring 125,000 Rdr Rmt, men

2) att en med förestående åtgärd förenad, beträffande de högre klasserna af hr Ecklesiastikministern varmt förordad, indragning af endera bildningslinien vid åtskilliga läroverks samtliga klasser, af hvilken indragning omkring 485 lärjungar (af 11,903) möjligen komme att röna någon olägenhet, skall bringa ned ofvan angifna summa till omkring 5,000 Rdr.

Att dessa beräkningar, i följd af brist på tillräckligt material för deras fullt noggranna utförande, må gälla såsom blott approximativa har jag medgifvit; men jag har sökt å tabellen framställa dem så, att de må kunna gifva en och hvar, som af dem vill taga kännedom, en anledning till att sjelf öfvertyga sig derom, att införandet af den för undervisningen *erkänt* bästa anordning af våra läroverk åtminstone icke mötes några synnerliga *ekonomiska* svårigheter.

Men när många trott sig finna att, jämte det ekonomiska hindret för bildningsliniernas åtskiljande, äfven andra betänkliga hinder möta, nämligen med afseende dels på tiden för lärjungarnes val mellan de skilda bildningslinierna, dels på de studier, som tidigt skola afbrytas, dels på främjandet af den sociala utvecklingen i vårt land, har jag äfven tagit dessa omständigheter i betraktande och dervid sökt ådagalägga, att de dels icke utgöra några *hinder*, dels till och med tala *för* reformen, i det att,

beträffande tiden för val af bildningslinie,

- 1) detta val icke *i allmänhet* utan endast *i enskilda fall* kan, med afseende på lärjungarnes anlag, vid skoltidens början möta någon större svårighet;
- 2) bemälda val *i allmänhet* redan brukar vara gjordt vid lärjungarnes inträde i skolan, i det att detsamma *vanligen* bestämmes mindre af lärjungarnes anlag, än af andra för saken främmande omständigheter, såsom föräldrars samhällsställning, förmögenhetsvilkor m. m.;
- 3) icke *i allmänhet* utan endast undantagsvis förmåga att, med afseende på lärjungarnes anlag, göra detta val rätt, d. v. s. så, att det verkligen skall lända lärjungarne sjelfva och samhället till största gagn, kan hos föräldrar, målsmän och lärjungar förutsättas; hvarföre detta skäl, såsom i sig ytterst svagt, och dessutom gällande endast ett fåtal, ej kan erkännas innebära något hinder för vidtagandet af den för det stora flertalet ändamålsenligaste anordning af undervisningen;

beträffande de studier, som tidigt skola afbrytas,

dessa, såsom, enligt hr Ecklesiastikministerns rigtiga åsigt, påkallande åtgärder, hvilkas vidtagande icke äro, med afseende på de studier, som skola fortsättas, välbetänkta, just af detta skäl till egen och de sist nämndes sanna bättnad *endast* tala för, icke *emot* bildningsliniernas åtskiljande;

beträffande främjandet af den sociala utvecklingen i vårt land, denna, om hon skall blifva sund, fordrar såsom sitt första vilkor sann och djup bildning och följaktligen talar *endast* för en sådan anordning af ungdomens undervisning, hvarigenom sann bildning utan *jäm-*

ning bäst skall tillgodoses, d. v. s. för bildningsliniernas åtskiljande.

Då det är sannolikt att särskildt emot förslaget att vid vissa läroverk indraga den ena bildningslinien röster skola höjas, har jag sökt dels bemöta dessa, dels framhålla en fördel, som, oafsedt sjelfva undervisningen och ekonomien, skall med denna åtgärd blifva förenad, i det jag anför,

- 1) att, under det tillgängliga uppgifter gjort antagligt, att, i följd af endera bildningsliniens indragning vid det i fråga satta antalet läroverk, endast omkring 485 lärjungar komma att ställas i valet mellan undervisning på annan ort eller på annan linie, än de nu kunna den erhålla, andra uppgifter ådagalagt, det, efter nu varande förhållanden, omkring 1,083 lärjungar begagna undervisning å främmande ort, sannolikt ställda i val mellan en god och en, åtminstone i deras tanke, dålig undervisning; att alltså, då undervisningen genom bildningsliniernas åtskiljande måste blifva öfverallt förbättrad, icke för halfva antalet af dem, som nu ega anledning att söka undervisning å främmande ort, sådan anledning skall återstå efter i fråga varande åtgärds vidtagande, hvilken, jag upprepar det, mot ett litet omak, beredt åt omkring 485 lärjungar, genom hvilket omak likväl omkring 11,000, de sjelfva inberäknade, hafva att vinna väsentliga fördelar, visats skola medföra en besparing af omkring 118,000 Rdr;
- 2) att dessutom de läroverk, vid hvilka den ena bildningslinien kommer att indragas, dermed också skulle befrias från den anordning, som kanhända utgör det största misstaget i vår nu varande läroverksorganisation, nämligen den, genom hvilken föräldrar

af latinliniens närhet frestas att, i trots af sina barns anlag och emot deras och samhällets verkliga fördel, söka uppfostra dem för en lefnadsställning, i hvilken de föga kunna gagna, och lärjungar af realiniens närhet och det derigenom gifna tillfället att undandraga sig, i stället för att öfvervinna, förhållanden, som af en eller annan mindre lofvärd anledning icke behaga dem, frestas till otidiga och för deras sedliga utveckling störande bekymmer och beslut rörande saker, om hvilka de ännu icke kunna dömma.

Min afsigt med denna framställning har sålunda varit att söka belysa förhållanden, som synas att vilja hota att vid skolfrågans utredning förleda till ett misstag, som bland pedagogiska misstag vanligen betraktas såsom det största, nämligen att förblanda hufvudsak och bisak. Har jag häruti i någon mon lyckats, är min afsigt vunnen; och då det är att hoppas, det mången skall finna sig förpligtad att med de upplysningar, han kan lemna, bidra till den invecklade frågans lyckliga lösning, torde man ock kunna med visshet påräkna att statsmagterna härtill skola lemna tid; och att sålunda, med de synnerligen goda förarbeten, hvilka i såväl komiterades betänkande och förslag, som i hr Ekklesiastikministerns anförande till statsrådsprotokollet rörande detta ämne föreligga, en sådan anordning af elementarundervisningen omsider skall kunna ernås, som åt vårt lands och vårt folks sanna bildning och förkofran kan gifva någon lyftning.

H. F. Hult.

Jämfrörelse emellan normalstaten för de tre och fem
 anordning (lit. A) och enligt de anordning

(A)

a) Författningens litteratur		b) Författningens litteratur	
1. Författningens litteratur	110,000	1. Författningens litteratur	110,000
2. Författningens litteratur	220,000	2. Författningens litteratur	220,000
3. Författningens litteratur	330,000	3. Författningens litteratur	330,000
4. Författningens litteratur	440,000	4. Författningens litteratur	440,000
5. Författningens litteratur	550,000	5. Författningens litteratur	550,000
6. Författningens litteratur	660,000	6. Författningens litteratur	660,000
7. Författningens litteratur	770,000	7. Författningens litteratur	770,000
8. Författningens litteratur	880,000	8. Författningens litteratur	880,000
9. Författningens litteratur	990,000	9. Författningens litteratur	990,000
10. Författningens litteratur	1,100,000	10. Författningens litteratur	1,100,000

c) Författningens litteratur		d) Författningens litteratur	
1. Författningens litteratur	110,000	1. Författningens litteratur	110,000
2. Författningens litteratur	220,000	2. Författningens litteratur	220,000
3. Författningens litteratur	330,000	3. Författningens litteratur	330,000
4. Författningens litteratur	440,000	4. Författningens litteratur	440,000
5. Författningens litteratur	550,000	5. Författningens litteratur	550,000
6. Författningens litteratur	660,000	6. Författningens litteratur	660,000
7. Författningens litteratur	770,000	7. Författningens litteratur	770,000
8. Författningens litteratur	880,000	8. Författningens litteratur	880,000
9. Författningens litteratur	990,000	9. Författningens litteratur	990,000
10. Författningens litteratur	1,100,000	10. Författningens litteratur	1,100,000

e) Författningens litteratur		f) Författningens litteratur	
1. Författningens litteratur	110,000	1. Författningens litteratur	110,000
2. Författningens litteratur	220,000	2. Författningens litteratur	220,000
3. Författningens litteratur	330,000	3. Författningens litteratur	330,000
4. Författningens litteratur	440,000	4. Författningens litteratur	440,000
5. Författningens litteratur	550,000	5. Författningens litteratur	550,000
6. Författningens litteratur	660,000	6. Författningens litteratur	660,000
7. Författningens litteratur	770,000	7. Författningens litteratur	770,000
8. Författningens litteratur	880,000	8. Författningens litteratur	880,000
9. Författningens litteratur	990,000	9. Författningens litteratur	990,000
10. Författningens litteratur	1,100,000	10. Författningens litteratur	1,100,000

Jämförelse emellan normalstaten för de tre- och femklass
anordning (litt. A.) och enligt de anordningar,

A. ¹⁾

a) Fullständiga läroverk ²⁾

α) med båda linierna

(29)	29	Rektorer	à 4,000	116,000
	168	Lektorer	à 2,000	336,000
	297	Adjunkter	à 1,000	297,000

δ) med endast reallinie i öfre klasserna

(1)	1	Rektor	à 3,500	3,500
	2	Lektorer	à 2,000	4,000
	7	Adjunkter	à 1,000	7,000

b) Femklassiga läroverk

(21)	5	Rektorer	à 3,500	17,500
	16	"	à 3,000	48,000
	112	Adjunkter	à 1,000	112,000

60 Extra lärare à 750 45,000

c) Treklassiga läroverk

α) med båda linierna

(15)	15	Rektorer	à 2,500	37,500
	31	Adjunkter	à 1,000	31,000

β) med endast reallinie

(1)	1	Rektor	à 2,500	2,500
	2	Adjunkter	à 1,000	2,000

Summa Rdr 1,059,000

¹⁾ Dessa uppgifter äro hemtade ur komiterades betänkande.

²⁾ Nya elementarskolan är ej tagen i beräkning.

B.

a) Fullständiga läroverk

α) med dubbla skilda och högre klasser

(4)	4	Rektorer	à 4,000	
	40	Lektorer	à 2,000	
	40	Adjunkter	à 1,000	

β) med dubbla skilda li 5-te klassen och en linie i de öfre klas

(25)	25	Rektorer	à 4,000	
	150	Lektorer	à 2,000	
	250	Adjunkter	à 1,000	

*δ) med endast reallin klasser *)*

(3)	3	Rektorer	à 3,500	
	12	Lektorer	à 2,000	
	15	Adjunkter	à 1,000	

b) Femklassiga läroverk

α) med dubbla skilda

(19)	4	Rektorer	à 3,500	
	15	"	à 3,000	
	171	Adjunkter	à 1,000	

c) Treklassiga läroverk

α) med dubbla skilda

(15)	15	Rektorer	à 2,500	
	75	Adjunkter	à 1,000	

*β) med enkel linie ****

(1)	1	Rektor	à 2,500	
	2	Adjunkter	à 1,000	

*) Stockholm, Vesterrik och
**) Från denna afdelning af
hvilka upptagits äfven under d
***) Det treklassiga läroverk

femklassiga samt fullständiga läroverken enligt nu varande
 ordningar, som under litt. B och C äro föreslagna.

B.

a) Läroverk

*dubbla skilda linier i lägre
 klasser*

à 4,000	16,000
à 2,000	80,000
à 1,000	40,000

*dubbla skilda linier t. o. m.
 5:te klassen och endast latin-
 linie i de öfre klasserna.*

à 4,000	100,000
à 2,000	300,000
à 1,000	250,000

*endast reallinie i alla
 klasser*

à 3,500	10,500
à 2,000	24,000
à 1,000	15,000

a) Läroverk

*dubbla skilda linier **)*

à 3,500	14,000
à 3,000	45,000
à 1,000	171,000

b) Läroverk

dubbla skilda linier

à 2,500	37,500
à 1,000	75,000

*enkel linie ***)*

à 2,500	2,500
à 1,000	2,000

Summa Rdr 1,182,500

C.

a) Fullständiga läroverk

*α) med dubbla skilda linier i lägre
 och högre klasser.*

(4) 4 Rektorer à 4,000	16,000
40 Lektorer à 2,000	80,000
40 Adjunkter à 1,000	40,000

*β) med dubbla skilda linier t. o. m.
 5:te klassen och endast latin-
 linie i de öfre klasserna.*

(13) 13 Rektorer à 4,000	52,000
78 Lektorer à 2,000	156,000
130 Adjunkter à 1,000	130,000

*γ) med endast latinlinie i alla
 klasser*

(12) 12 Rektorer à 4,000	48,000
72 Lektorer à 2,000	144,000
60 Adjunkter à 1,000	60,000

*δ) med endast reallinie i alla
 klasser *)*

(3) 3 Rektorer à 3,500	10,500
12 Lektorer à 2,000	24,000
15 Adjunkter à 1,000	15,000

b) Femklassiga läroverk

α) med dubbla skilda linier

(11) 11 Rektorer à 3,000	33,000
99 Adjunkter à 1,000	99,000

*β) med enkel linie **)*

(8) 4 Rektorer à 3,500	14,000
4 " à 3,000	12,000
32 Adjunkter à 1,000	32,000

c) Treklassiga läroverk

α) med dubbla skilda linier

(9) 9 Rektorer à 2,500	22,500
45 Adjunkter à 1,000	45,000

*β) med enkel linie ***)*

(7) 7 Rektorer à 2,500	17,500
14 Adjunkter à 1,000	14,000

Summa Rdr 1,064,500

Vestervik och Sundsvall.

afdelning afgår i femklassigt läroverk i Stockholm jämte det femklassiga i Sundsvall,
 (sven under δ).

klassiga läroverket i Göteborg är redan nu endast reall.

